

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ У ПРОЦЕСІ ПРОХОДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

THE APPLICATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES AND ONLINE RESOURCES WHILE PASSING THE PROFESSIONAL AND EDUCATIONAL PRACTICE AT THE SECONDARY EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS UNDER THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

Стаття присвячена одній з актуальних проблем сьогодення - використанню цифрових технологій та онлайн-ресурсів у процесі дистанційного проходження професійно-педагогічної практики (соціально-виховної) здобувачами вищої освіти у закладах загальної середньої освіти. У статті розглянуто можливості використання цифрових технологій та онлайн-ресурсів у ході проходження практики здобувачами вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота у закладах загальної середньої освіти в дистанційних умовах. Розкрито зміст поняття «дистанційне навчання» та характерні особливості проходження професійно-педагогічної практики з соціальною роботою (соціально-виховної), як закріплення основних теоретичних та практичних знань, умінь і навичок, досвіду діяльності, професійних якостей особистості майбутнього фахівця соціально-виховного характеру. Визначено перелік основних цифрових технологій та онлайн-сервісів, що доцільно використовувати під час проходження здобувачами вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота дистанційної професійно-педагогічної практики (соціально-виховної) з дітьми в закладах загальної середньої освіти в дистанційних умовах: цифрові інструменти для створення зображень, практичних завдань, анімації, шифрування інформації та забезпечення авторського права, структурування і систематизації інформації, інструменти для колективної дистанційної роботи. Обґрунтовано основні різновиди цифрових технологій та онлайн-сервісів у процесі дистанційної освіти, що допоможуть здобувачам вищої освіти підготувати пробні та залікові заняття соціально-виховного характеру. Розглянуто можливості використання додатків для створення текстів та опитувань (ZipGrade, Online Test Pad); QR-кодів (Online Qrcodes.com.ua, Free-qr.com.uk), вікторин, анаграм, кросвордів, флеш-карток, ребусів, хмари слів (Word It Out; Word Cloud Generation; Word Art; Wordcloud.pro тощо), презентації, GIF-анімації (Giphy, Gifmaker, Ezgif, Gickr.com), ментальних карт у ході самостійної підготовки та проведення виховних заходів соціально-виховного спрямування здобувачам вищої освіти в школі.

Ключові слова: цифрові технології, онлайн-ресурси, здобувачі вищої освіти, дистанційна освіта, практична підготовка фахівців соціальної сфери.

The article is devoted to one of today's urgent problems, the use of digital technologies and online resources in the process of remote professional-pedagogical practice (social-educational) by students of higher education at the secondary educational establishment. The article examines the possibilities of using digital technologies and online resources during practice by students of higher education at the secondary educational establishment in remote conditions. The meaning of the concept of "distance learning" and the characteristic features of passing professional and pedagogical practice in social work (social and educational), as the consolidation of basic theoretical and practical knowledge, abilities and skills, work experience, and professional qualities of the future specialist of a social and educational nature, are revealed. The list of basic digital technologies and online services that are appropriate to be used by students of higher education specialty 231 Social work of remote professional and pedagogical practice (social and educational) with children at the secondary educational establishment in remote conditions has been determined: digital tools for creating images, practical tasks, animation, information encryption and copyright protection, information structuring and systematization, tools for collective remote work. The main varieties of digital technologies and online services in the process of distance education are substantiated, which will help higher education applicants to prepare trial and assessment classes of a social and educational nature. Considered the possibilities of using applications for creating tests and surveys (ZipGrade, Online Test Pad); QR codes (Online Qrcodes.com.ua, Free-qr.com.uk), quizzes, anagrams, crosswords, flash cards, puzzles, word clouds (Word It Out; Word Cloud Generation; Word Art; Wordcloud.pro, etc.), presentations, GIF-animation (Giphy, Gifmaker, Ezgif, Gickr.com), mental maps during independent preparation and conducting educational activities of social and educational direction for students of higher education at school. Examples of the use of modern online resources and visualization tools are given to create visual material for conducting educational activities, communication hours, preventive classes with students based on non-discriminatory and gender-sensitive approaches in the conditions of distance education.

Key words: digital technologies, online resources, students of higher education, distance education, practical training of specialists in the social sphere.

УДК 37.013.42:004-373.1
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/54.2.30>

Печериця Н.М.,
канд. пед. наук,
викладач кафедри соціальної роботи
Комунального закладу «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Анголенко В.В.,
канд. пед. наук,
викладач кафедри соціальної роботи
Комунального закладу «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Пахомова Л.В.,
канд. пед. наук,
вчитель початкових класів
Манченківської загальноосвітньої
школи I-III ступенів Люботинської
міської ради Харківської області

Постановка проблеми у загальному вигляді.

На сьогодні освітній процес в Україні відбувається в дистанційному форматі, це пов'язано з низкою соціальних проблем: карантинних обмежень у зв'язку з пандемією COVID-19 та масштабними

воєнними діями, що завдає кожного дня країна-терорист нашій державі. Наразі Інтернет простір став необхідною складовою життя та професійної діяльності багатьох українців і для того щоб забезпечити гідний освітній процес необхідно

використовувати можливості віртуального простору. При раціональному використанні цифрових технологій зростає коло можливостей для самореалізації, творчого потенціалу особистості, дозвіллевої діяльності та професійного становлення. Сьогодні саме молоде покоління виступає активним та майстерним споживачем віртуального простору, що вільно володіє інноваційними технічними засобами, швидко реагує та пристосовується до інноваційних змін, тому необхідно враховувати можливості віртуального простору в їх професійній підготовці, оскільки сучасна інформаційна епоха, орієнтована на активного, прогресивного користувача віртуального простору, здатного швидко орієнтуватися, самостійно отримувати, генерувати і транслювати новітні ідеї, бути орієнтованим на майбутнє. В цих умовах виникає актуальна необхідність впровадження у процес підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери інновацій, пов'язаних з використанням різноманітних цифрових технологій та онлайн-ресурсів, що є нагальною необхідністю для того, щоб забезпечити гідний освітній процес, який буде відповідати викликам сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій науковців показує, що питання необхідності використання ресурсів віртуального середовища у професійній підготовці фахівців соціальної сфери досліджували: К. Бабенко, А. Безвесильна, Г. Боряк, О. Васюта, К. Корсікова, І. Липський, Л. Пахомова та інші. Питанню використання у процесі дистанційної освіти в Україні цифрових технологій та ресурсів присвячені дослідження: О. Спіріної, В. Олійника, О. Пінчук, С. Литвинової, О. Цюняк та інших.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. За наявності достатньо великої бази традиційних форм та методів практичної підготовки фахівців соціальної сфери на сьогодні поза увагою залишається використання в професійній практичній підготовці соціальних працівників (педагогів) інновацій, пов'язаних з використанням цифрових технологій та онлайн-ресурсів в ході проходження професійно-педагогічної практики в умовах дистанційної освіти.

Мета статті. Висвітлити можливості використання сучасних цифрових технологій та онлайн-ресурсів здобувачами вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота у ході професійно-педагогічної практики (соціально-виховної) з дітьми в закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Масштабні і довготривалі карантинні обмеження, спричинені пандемією COVID-19 і переходом на дистанційне навчання всіх ланок освіти, обтяжені нині умовами воєнного стану в нашій країні у зв'язку з російською агресією стали викликом

для всіх учасників освітнього процесу. Ефективне використання цифрових технологій в освітньому процесі наразі виступає однією із найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Їх раціональне використання дозволяє інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння інформації, професійних знань, перебуваючи в емоційно-комфортному середовищі, не втрачають бажання здобувати професійну освіту, продукувати нові знання та інновації. Цифрові технології дозволяють зробити освітній процес мобільним, диференційованим та індивідуальним, а при цьому не замінюють викладача, а доповнюють його, тим самим забезпечуючи якість дистанційного навчання здобувачів освіти всіх ланок. За твердженням науковця А. Андрєєва «дистанційне навчання» являє собою синтетичну, інтегральну, гуманістичну форму навчання, що ґрунтується на використанні широкого спектра традиційних та нових інформаційних технологій та їх технічних засобів, що використовуються для доставки навчального матеріалу, його самостійного вивчення, організації діалогового обміну між викладачем та студентом, коли процес навчання не залежить від їхнього розташування в просторі і в часі, а також до конкретної освітньої установи [1]. Важливим завданням у ході організації дистанційного навчання постало питання організації та проходження професійно-педагогічної практики з соціальної роботи здобувачами вищої освіти. Для того, щоб ефективно здійснювати професійну діяльність здобувачам освіти спеціальності 231 Соціальна робота необхідно надати основні знання, уміння та навички щодо використання цифрових технологій та онлайн-ресурсів у подальшій професійній діяльності. Відповідно до освітньо-професійної програми спеціальності 231 Соціальна робота професійно-педагогічна практика є обов'язковим компонентом підготовки фахівців соціальної сфери, що забезпечується поєднанням теоретичної підготовки з практичною діяльністю. Організація та проведення професійно-педагогічної практики регламентується Положеннями: «Про організацію освітнього процесу», «Положення про дистанційне навчання», Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти» у Комунального закладу «Харківська гуманітарно педагогічна академія» Харківської обласної ради та іншими нормативно-правовими документами. Професійно-педагогічна практика з соціальної роботи (соціально-виховна) – це освітній компонент, метою якого є закріплення основних теоретичних та практичних знань, умінь і навичок, досвіду діяльності, професійних якостей особистості майбутнього фахівця соціально-виховного характеру. Основними завданнями практичної підготовки здобувачів вищої освіти

з даного виду практики є ознайомлення з роботою початкової ланки загальноосвітньої та функціональними обов'язками класного керівника, вихователя, соціального педагога, психолога; самостійна підготовка та проведення виховних заходів соціально-виховного спрямування; удосконалення комунікативних, аналітичних вмінь, а також професійних особистих якостей майбутнього фахівця, але в реаліях сьогодення саме у дистанційному форматі. Важливо ефективно адаптувати даний вид практики до умов дистанційного навчання, окрім умовних соціально-педагогічних ситуацій, приділити увагу використанню віртуальних ресурсів на практиці.

Використання цифрових технологій у процесі дистанційної освіти надає безліч перспектив для підготовки здобувачів вищої освіти, що може позитивно вплинути на їх подальшу професійну діяльність. Найбільш дієвими, простими, ефективними та безкоштовними для створення мультимедійного, інтерактивного контенту для комунікації, спільної роботи, візуалізації та гейміфікації освітнього процесу, як показала практика, є такі web сервіси: Zoom (сервіс для проведення онлайн-конференцій), Classroom (безкоштовний онлайн-сервіс для організації ефективного навчання та швидкого поширення файлів між педагогами та здобувачами освіти), ClassDojo (сервіс для організації дистанційного навчання та проведення зручної, наочної, легко керованої системи заохочення з різними ролями і рівнями доступу, тобто можна обрати роль учителя, учня, батьків, чи адміністрації), GoogleMeet (сервіс, для проведення високоякісних й безпечних відеозустрічей та дзвінків), Moodle (безкоштовна онлайн система управління навчанням) та багато інших.

Для успішного проходження професійно-педагогічної практики з соціальної роботи здобувачами вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота важливо уміло використовувати різноманітні цифрові технології та онлайн-ресурси. Спираючись на дослідження інноваційних технологій та ІКТ-засобів, які можуть бути рекомендовані для застосування у професійній соціально-педагогічній діяльності [2, с. 264-266], студентам було запропоновано опанувати і використовувати під час проходження професійно-педагогічної практики такі групи сучасних цифрових інструментів та онлайн-застосунків:

1. Цифрові інструменти для створення зображень: онлайн-інструменти створення хмари слів, піктограм, коміксів, навчальних інтерактивних плакатів, чек-листів, листів спостережень: Word Art, Word Cloud Generation, Prezi, Canva, Glogster, Thinglink, Picto-Selector, Pixton, Make Beliefs Comix, Free Checklist та ін.).

2. Цифрові інструменти для створення практичних завдань (генератори ребусів, інтерактивних

вправ, вікторин, тестів і опитувань: Rebus1.com.ua, конструктори тестів і опитувань сайтів НаУрок, Всеосвіта, Liveworksheets, LearningApps, Childdevelop.com.ua, ZipGrade, Online Test Pad, Kahoot, Plickers, ClassMarker та ін.).

3. Цифрові інструменти анімації (створення відеороликів на смартфоні, GIF-анімації, мультиплікації: Quik, KineMaster, iMovie, PicPlayPost, Likee, GIF Toaster, Giphy, Freegifmaker.me, Doratoon, Animaker, Flexclip та ін.).

4. Цифрові інструменти шифрування інформації та забезпечення авторського права (генератори QR-кодів, авторських водяних знаків, скорочувачі посилань: Qrcodes.com.ua, Free-qr.com.uk, цифровий інструментарій сайту Websiteplanet.com, WaterMarquee, PicMarkr, Watermarktool, Cutt.us, Bitly.com та ін.).

5. Цифрові інструменти структурування і систематизації інформації (створення карт цілей, ментальних карт, інфографіки: MindMup, XMind, Mind42, Google Developers, Canva Infographic Maker, Dipity, Venngage, Infogr.am, Piktochart, Easel.ly, Vizualize та ін.).

6. Цифрові інструменти колективної дистанційної роботи (віртуальні дошки: Padlet, Lino it, Jamboard, Miro та ін.).

Під час підготовки до проходження практики студентам було запропоновано взяти участь у серії вебінарів і майтер-класів з метою формування навичок користування означеним інструментарієм та підвищення загального рівня цифрової компетентності здобувачів вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота. Так, для виконання одного із основних завдань практики щодо самостійної підготовки та проведення виховних заходів соціально-виховного спрямування здобувачам вищої освіти необхідно було оволодіти такими знаннями з користування сучасними цифровими технологіями та онлайн-ресурсами: сервісом для створення QR-кодів (Qrcodes.com.ua) та їх розкодування, якщо немає сканера на телефоні (Rqr.com.ua); додатком для створення тестів: ZipGrade (легко завантажити на телефон в Google Play); конструктором тестів і опитувань (Online Test Pad); додатком для створення вікторин, креативних тестів, кросвордів і флеш-карток; генератором ребусів, слів-фраз-ребусів, математичних ребусів; генератором практичних завдань, кросвордів, анаграм тощо. Також цікавими є онлайн-ресурси для візуалізації: сервіси для побудови хмари слів (Word It Out; Word Cloud Generation; Word Art; Wordcloud.pro тощо). Сервіси для створення GIF-анімації Giphy, Gifmaker, Ezgif, Gickr.com; сервіси для створення ментальних карт MindMup, XMind, Mind42, Popplet, LOOPY, а також онлайн-інструменти створення коміксів: Make Beliefs Comix; сервіси для створення водяних знаків: WaterMarquee, PicMarkr, Watermarktool, Watermark.ws, watermark images

та інші. Також великі можливості для проведення цікавих соціально-виховних заходів надають оволодіння такими освітніми сервісами, для створення інтерактивних плакатів, які перетворюють звичайні картинки в інтерактивні об'єкти. Інтерактивність зображення досягається за рахунок додавання в нього міток з текстовими підказками, посиланнями на відео, музику, текст або зображення: Thinglink, Glogster; популярний онлайн-сервіс TikTok для створення інтерактивних часових стрічок подій із додаванням фото, аудіо та відеоматеріалів, він надає можливість безкоштовно створювати свої таймлайни і ділитися ними з колегами та учнями; сервіси для створення карт пам'яті, ментальних карт, що дають змогу організувати інформацію так, щоб мозку було максимально легко працювати з нею Mindomo, Mindmeister, Spiderscribe; сервіси для створення анімаційних роликів, інтерактивної інфографіки, презентацій та відеоскрайбінгу Powtoon.com, SparkolVideoScribe; сервіси для візуалізації, створення хмари тегів (слів) за допомогою хмар слів можна візуалізувати термінологію з певної соціально-педагогічної теми у більш наочний спосіб, що дозволяє швидко запам'ятовувати необхідної та важливої інформації Wordart.com, Worditout; сервіси, що дозволяють легко створювати, обмінюватися і грати у веселі навчальні ігри або вікторини. Такий вид роботи сприяє формуванню пізнавального інтересу учнів, результати автоматично оцінюються і відображаються в режимі реального часу (Kahoot, Plickers, ClassMarker); онлайн-платформи які дозволяють створювати інтерактивні презентації, залучати дітей до виконання творчих інтерактивних завдань і в реальному часі відстежує результат PearDeck, Nearpod; віртуальна дошка, на яку можна прикріплювати фото, файли, посилання на сторінки Інтернету, робити замітки. Стіна може модеруватися кількома учасниками, доступ для читання і редагування може бути відкритий усім бажаним Padlet.com; платформа LearningApps для підготовки навчальних матеріалів соціально-виховного, профілактичного спрямування; підбору контенту в мережі для дистанційних занять з дітьми або візуалізації власних розробок без порушення авторських прав на основі ліцензії Creative Commons; для створення дизайнів, презентацій, колажів, плакатів на соціально-педагогічну тематику оволодіння онлайн за стосунком Canva та багато інших.

Використання вище перелічених онлайн-сервісів у ході проходження професійно педагогічної

практики з соціальної роботи здобувачами вищої освіти у дистанційному форматі надає можливість створювати цікаві презентації, розробляти брошури, плакати, листівки, інтерактивні завдання, кросворди, тести, опитування, анімаційні ролики, QR-коди, загадки, анаграми, вікторини, хмари слів, водяні знаки, флеш-картки, ребуси на різноманітне соціально-педагогічне спрямування для організації соціально-виховної роботи з дітьми в закладі загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання.

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямку. Отже, виходячи з вищезазначеного, можемо зробити висновок, що наразі підготовка висококваліфікованих фахівців соціальної сфери має відповідати реаліям сьогодення, тобто посилюється необхідність взаємодії зі здобувачами освіти у дистанційному форматі з використанням сучасних цифрових технологій. Важливо приділяти значну увагу, оволодінню уміннями та навичками використання основних цифрових технологій та онлайн-ресурсів для самостійної підготовки та проведення виховних заходів соціально-виховного спрямування у ході професійно-педагогічної практики (соціально-виховної) з дітьми в закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання, оскільки, майбутні фахівці соціальної сфери повинні вільно володіти сучасними цифровими технологіями та використовувати їх у своїй подальшій професійній діяльності. Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні можливостей використання новітніх цифрових та онлайн-сервісів для впровадження як у теоретичну так і практичну підготовку майбутніх соціальних робітників (педагогів).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання та умови застосування / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко. Харків, 2002. 320 с.
2. Пахомова Л. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання інноваційних технологій у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Харків, 2020. 315 с.
3. Технології дистанційного навчання: впровадження, розвиток, удосконалення: матер. міжнар. дистанційної наук.-метод. конференції, 23-24 березня 2021р. / ред. кол.: Т. С. Прокопенко та ін. Харків: Фаховий коледж НФаУ, 2021. 527 с.
4. Цюняк О. П. Професійна підготовка майбутніх педагогів засобами дистанційного навчання в умовах карантину. 2020. URL: <http://adult-education-journal.com.ua/index.php/aej/article/view/136>